

LO COMÀ DE MON PAIRE

Tocant l'ostau, l'aviá un barquiú pron grand. Ai moments assedats, per aigar, lo païsan lo vuejava a mitat. Es una ròda que pompava l'aiga d'un rajeiròu e la mandava dins lo bacin. Dedins l'aviá de daurats. Chasque dos ans lo païsan pescava lei pèis per lei vendre. Èra un juec per lei nistons. Mi rementi un còp èri ambé la vesina qu'aviá trege o catòrge ans. Ieu un desenau. Lei pèis si pescavan quand lo barquiú èra quasi vuege, qu'èra mai aisat. Si garrolhaviam per agantar lo mai de pèis. A un moment mi venguèt de li dire : « Vas t'agantar lo salabre coma cabucèu ». L'aviáu dich en òc sensa mi n'avisar. Mon paire èra fòrça content, e diguèt : « As ausit lo pichon que parla en provençau ! » Per la seguida de l'istòria dei pèis, un an, lo païsan, que portava lei pèis a un negòci especialisat, aviá emplegat un tinèu de vin clafit d'aiga dau bacin, mai coma l'aviá tròp de pèis, lo temps d'arribar ambé son cavau e sa carreta « en ville », lei pèis èran mòrts per manca d'oxigèn.

Lo provençau, mon paire l'emplegava, mai pas de lònca. Per lei fèstas, si recampavan lei parents e a aqueu moment, parlavan ambé ma grand e ensems dins lo repàs. Contavan d'istòrias, de còntes, de galejadas, cantavan de cançons, qu'ansin ai coneissuts oralament avans de lei retrobar sabentament plus tard, un còp adulte.

A uechanta dos ans, mon paire aguèt dos emorragias cerebralas. Restèt tres mes dins lo comà e quora ne sortèt, li arribèt quauqua ren d'estrane. Comencèt de faire un molon de demandas ais infirmieras e ai metges en occitan de Marselha. De sa naissença a cinc o sièis ans, aprenguèt e parlèt a l'ostau ambé sa maire e sa grand ren que dins aquesta lenga mairala. Mi disiá : « Pichon, mi ven plus lo francés ». Mai son vocabulari provençau èra aquest d'un enfant de sèt o uech ans. Sa mementa retrobava solament lo moment de son enfança. Ajustèt, mi parlant a ieu : « Emile, siás brave ambé ieu, ti farai la mema cava s'as de besonh de ieu. » Emile, èra son fraire, adonc mon oncle.

Aguèt dins sa vida un amor grand per sa ciutat, per la cultura d'òc, e tanben per la cultura francesa. Sei mèstres, qu'èran Romieg Roux e Vielmas, institutors socialistas avans la creacion dau Partit Comunista, composavan de cançons en francés, pacifistas e socialas après la guèrra de 14, qu'ai servadas, notadas de mon paire que luguèt musicaire professionau a un moment de sa vida. Leis ai encar, mai interessan plus degun... Mi lei fisèt ambé una letra fòrça polida sus l'ideau comunista qu'aviá eiritat de mon grand, cargaire sus lei cais, que s'engagèt dins lei caumas grandas dau pòrt de Marselha de 1904 e 1907.

Après una quingenada, la memòria recenta acomencèt de li tornar. Mai m'a marcat una cava que mi diguèt per mai d'una paraula qu'emplegavi : « Que diés ? Compreni pas ! Mai non ! Si pronuncia pas coma aquò a Marselha ! »

Ai ben agantat lo parlar de basa, de l'enfança de mon paire. Quora canti una cançon de ma grand, m'ausi just e just dins son accent de Marselha. E quand vòli parlar un pauc mai sabentament, mi venon lei paraulas de mon paire.

« Parlar la lenga dau país », si ne pòu pas donar una soleta rason. Pòu èstre per estudiar una cultura qu'es pas vòstra, o per si rementar son enfança, per donar dignitat a una poblacion o a una persona qu'es estada un passat qu'es encar viu per d'unei o per ela, e un molonàs d'autrei cavas desseparadas o ensems. Es pas una rason d'inferioritat nimai de superioritat, e encar mens de cròia quasi « nacionala ». L'òc es universau, pas mai, pas mens de tot çò qu'es uman, o puslèu de tot çò que leis umans an fach de ben e de bòn e de bèu...

Après basta pas una lenga, qu'es un procès dins un procès onte totei leis activitats umanas tròban son expression, sa representacion, e la primera deis activitats, lo trabalh que produse leis objèctes necessaris de la vida, materiala e morala, concrèta e simbolica, e que contenon tota l'istòria de l'umanitat. Si parte jamai

de zerò, chasque gèst uman estent un moment novèu, san o maussan
dau procès : necessitat e chausida, pròpre a l'uman coma la lenga, lei
lengas.

Pèire ASSANTE
25 d'abriu de 2009

PROSPÈR

Retrach de familha